

Tomus XIII
Miscellanea Philoby.

[Handwritten signature or initials]

The
Diff
Gr
J
M
P
E
P
C
S
A
E
C
E
D
C
I
E
T
P
G
E

66.

67

כידון אלהינו

VENTILATIONUM PHILOLOGICARUM

Ad Codicem Hebraum Vet. Testamenti

EXERCITATIO PRIMA

De

PURITATE ET INTEGRI-

TATE EIUSDEM CODICIS

Quam

In illust. Acad. Wittebergensi

PRÆSIDE

M. FRIDERICO SCHERERZIO

Lüneburgensi, P. Laur. Cæsareo.

publicè Respondendo defendet

LEONHARDUS MEYERUS

Lüneburgensis.

a. d. XV. M. VIII. BR. hor. Matutin.

In Auditorio Minori.

WITTEBERGÆ, TYPIS JOH. HAKII. A.C. cl. lxx. LIII.

IN IUSTITIA DOMINI
VENTILATIONUM
PURTATE ET INTEGRA
TATE RUDIMENTARIS
M. FRIEDRICH SCHREIBER
LEONHARDUS REBERUS
WITTEBERGAE MDCCCXXXIII

conspiceat, violat, rectè helluo iste Librorum Desiderius quem
Roterodamum nobis in aureis suis Adagijs. Porro, de Hispania-
rum Regis diplomate nemo rectè judicare poterit, qui linguæ
illius ignarus & expers, multò minus hic quispiam, nisi imbutus
prius cognitione Sanctissimarum Linguarum. Inscitiæ fructum
desideramus? statim is ob oculos versatur, cum illa tempora co-
gitamus, quæ nobis Pipiones, Iacones, Jodiodones, Jabaiones-
que istos pepererint, de quibus HIERONYMUS, EPIPHANIUS,
CORN. A LAPIDE, GENEBRARDUS & alii addimus ista
tempora cum Pii Patres Hebraicarumq; Græcarum litterarum i-
gnari cum Arianis certamina olim habuerint, in dandis respõ-
sionibus anxie sese torquentes, uti ~~ELI~~ ANIUS hæc refert hæc.
LXIX. Contra v. insigniter gaudere possumus de felicitate no-
stræ ætatis, & illius accuratam industriam in his de prædicatõ-
nibus quæ divinas istas Linguas non solum amat, colit, sed & excolit,
simulque examinat, videmus fructum, non levem sane, sed pon-
derosum, dum sese Triumphatricem, & debellatricem Adversa-
riorum ad invidiam usque reverâ demonstrat: Osores v. harum
& ignoratores terga dantes, prostratos, risum provocantes
seque minus hilce armatos esse ipsosmet fatentes as-
piciamus, uti infustum istum FAUSTUM in Respons. ad defens.
Franc. Puccii, se Græcos fontes leviter admodum degustasse,
Hebræos vix dum attigisse, ex quo Adm. Rever. Dn. D. Calov.
Præc. ac Patr. noster Venerandus Confid. Theol. Socin. p. m. 42.

Addiscendæ itaq; & excolendæ hæ Sanctissimæ, quibus o-
mnis divini verbi veritas, & cæritudo ad nos propagata, hic Fõs
est, à quo quæcunq; deducuntur versiones rivuli sunt, & cana-
les dulcedine & puritate fonti ipsi neutiquam æquiparandi, in-
quit absolutissimus iste Theologus pariter ac Philologus DN. D.
GLASSIUS in Sacr. suâ Philol. ac dulcius, simulque purius ex i-
pso fonte bibuntur aquæ. Ament alii elegantiam oris Romani,
mirentur & admirentur majestatem labii Hispanici, exosculen-
tur dulcedinem eloqui Gallici, nobis ad Amorem elegantia
Sanctissimarum Linguarum quibus DEI verbum originaliter cõ-
signatum, nobis ad admirationem majestas illarum, quibus
DEUS

Deus locutus, nobis ad delectationem dulcedo istarum, quae
verba vita.

Et ut tantummodo hac vice de Linguâ S. Vet. Test. in
quâ ^כ occupati erimus, dicamus, elegans ea est & pura, admi-
rabilis est, dulcis est, addimus, necessaria est, præprimis Theo-
logo futuro, ut eâ vel planè non, vel certè difficulter carere pos-
sit, quemadmodum istud satis graphicè antea nominatus Theo-
logus ac Philol. in Oratione publ. sub auspicio Prof. Hebr. in
Ac. Salanâ habitâ diduxit. Fidem demus verbis, non nugis a-
gitur, simulque aures præbeamus B. nostro Thaumasiandro LU-
THERO qui in Comm. Ps. præmissâ seriâ adhortatione ad hoc
studium, ita valdè ἐμφοτικῶς: *Si aliqui futuri sunt Theologi, si-
cut necesse est, neq; n. omnes Jura aut Medicinam discemus, oportet
eos esse munitos contra Papam & aliud odiosum hominum vulgus,
qui cum unam Hebraeam vocem sonare didicerunt, statim putant,
se Magistros hujus sanctæ Linguae, ibi, nisi eam nos tenuerimus, tan-
quam a sinis illudent & insultabunt. Si a. nos quoq; muniti fueri-
mus cognitione hujus Linguae, poterimus eis impudens os obstruere
sic n. Diabolo & ejus Ministris resistendum. Et vos quoq; dabitis
operam, qui aliquando docebitis Religionem, ut hanc quoq; lin-
guam discatis si non pecora campi, & indoctum vulgus ha-
beri vultis.* Hæc Luth. Ac rectè in Pirk. av. c. 6. אִין כְּתוּרָה
הַרִים גְּדוּלִים תְּלִיין בְּהַ
Id & nos se-
dulò attendentes proposuimus DIO FAVENTE NUMINE ali-
quot Ventilationibus Philologicis Linguam Vet. Test. pro viri-
bus ingenii exornare, ac publici ἀσκήματ^{ος} causâ ad exami-
nandum τῶν ἀσκητικῶν πρὸς διαλέξει eas modestè sub-
mittere. Commasculavimus ergò frontem parum curantes,
quid oculi emissit in istis carpere queant, etenim ἐν μεγάλῳ
πᾶσι αὐτῶν χαλεπὸν verè apud Plutarch. in Solone; Nihil im-
piè in hisce aut malignè scriptum, hoc testamur, hoc profite-
mur. Ἐπιφθῶ μὲν οὖν, ac prima hæc nostra Ventilatio occupata sit in
astruenda & defendenda ἀφθαρτῶν ἢ ἀδιαφθορίᾳ Hebraei Co-
dicis, placebit brevitās, displicebit sterilitas. Tu modò הַרְרִי qui
hæc

hæc Linguâ nobis Gratiâ tuam immensam & Voluntatē re-
volasti, eamq; puram & integram benignè hucusque conservasti

; נחנ הושיעה נחנ הנח הצליח נחנ

ΚΕΦΑΛ. Α.

*AntiPhilologia Turcarum, Pontificiorum, & Socinianorum ex-
penditur, ac refutatur. Status controversæ formatur. Coranus falsè
accusatur. IBN HAZEM notatur. Origenes & Chrysost. explican-
tur. Hieron. excusatur. Origenes contra Morinum defenditur. Ge-
orgius Monachus reprehenditur. Causæ traduntur diversitatum &
errorum in Translationibus. Sociniani Critici πονηρὰ
κόμματα. Zacharie locus incurruptus contra Socin. defenditur.
R. Aben Ezra & R. Schelemonis testimonium. Critica quid? Cetti-
ci & Philologi quomodo agere debeant?*

Pro puritate & Integritate Hebræi Codicis pugnabimus. Fons
hicce purus est, integer est, authenticus est, à Scribis neuti-
quam corruptus, à Judæis minimè depravatus. Veneramur hunc
Thesaurum preciosissimum, DEOQUE STAT. ET CONSER-
VATORI æternas damus laudum hecatombas, quod non tan-
tū per tot secula in diversis ἰδιώμασι μερόπων ἀνθρώπων sed &
in ipsis fontibus Israelis illum clementissimè hucusq; custodi-
re voluerit. Observamus v. hic statim nostros contradicentes
cum quibus nobis de his haud parva belligeratio, milites levis
armaturæ nostram sententiam impugnantes, partim, à Recuti-
tis malitiosè, partim, à סופרים incuriosè depravationem Co-
dicis Hebræi factam esse, statuentes,

Ut v. eò expeditius Ventilatio nostra procedat, in statum
Controversiæ prius esse inquirendum, ante omnia existimamus.
Non hic loci quæstio instituitur, de quorundam sive particula-
rium exemplarium falsatione, irregulari scriptione & puncta-
tione, nec de σφάλμασι Typographorum vel Correctorum, ne-
què de leviusculis quibusdam erroribus, qui injuriâ temporum,
tum ante conscriptam Masoram in plura, tum post eam in
pau-

pauciora exemplaria, nam *מסורה סוג לתורה*, irreperunt?
Sed de hoc lis est & controversia; *an Codex Hebraeus tum à Recu-
titis malitiosè & studio, tum à Librariis & Scribis negligenter IT A
sit corruptus ut facie pristina amissâ norma reliquarum versionum
ad quam corrigi & examinari debeant, esse nequeat?* Hic respon-
dent AntiPhilologi nostri affirmativè: & primò quidem Mu-
hammedani, dein Christiani, ex his v. Pontificii, & Sociniani. Or-
dine & distinctè eos assumamus, ac eorum armaturam *παιδείας
ἡγῆ σαφινεῖας* eveniè paullulum examinemus.

Idololatrìca illa gens Muhammedana Scripturam depra-
vatam esse pro suâ rusticâ, & demissâ indole statuit, exemplo e-
stio peculiaris Liber, cujus Auctor *Ibn. Hazem* perhibetur, titulo-
tenus: *Declaratio Legis & Evangelii corruptionem à Judæis &
Christianis factam esse*, cujus Versio Latina ex Arabico è Biblio-
theca Summi JCTI ac Philologi J. CAMMANNI nobis aliquan-
do ad manus fuit, ex qua nil nisi conjectatiunculas leves planè,
Historiarum, quæ hûc pertinent, falsationes, unâ cum diversis
nugis idololatricis deprehendere licuit, quod tamen haud de-
cet, necessum n. est, si depravatio Codicis Hebræi statuenda,
evidentissima, firma, & minimè fallentia indicia producantur,
aliàs commentum proditur; Accedit & hujus gentis Professor
quidam *Abmedus Ibn Edris* natione Maurus, qui in tripartito
suo contra Christianos & Judæos tractatu Lib. II. qv. 9. idem sta-
ruit, & in ipso Corpore Doctrinæ Turcicæ videlicet Corano e-
adem sententia reperitur, Surat. n. 4. inter alia legimus, Muham-
medanos statuere, Judæos corrupisse verba de locis suis, & dixis-
se: *audimus verbum illud, sed repugnamus.* Ad hoc v. responsio in
promtu, Exod. n. c. XIX v. 8. scriptum reperimus postquam DEUS
in Monte Sinai apparuerit, & Moschi mandarit, ut sanctificet
populum ad legem percipiendum, Mosen rediisse, convocasse
Seniores populi, & proposuisse eis omnia verba, quæ præcepe-
rat ei Jehova, cui respondens totus ille populus una dixit: *quic-
quid dixerit Jehova* *נעשה ונשמע* *faciemus*: hic Turca, cum forsan pro-
nunciatio verbi Hebraici *עשה* *fecit* conveniat cum Arabici
verbi *עצי* *rebellavit*, *עשה* in *עצי* *fecit* in *rebellavit* transforma-
vit.

ut, uti hoc nobis hâc vice ob defectum Arabici Corani ex Gal-
 licâ versione translatae d' Arabe en Francois par le Sieur Du
 Ryer Sieur de la Garde Malezair, imprimée à Paris chez Antoi-
 ne de Sommaville, avec privilege du Roy ao. cl. l. c. XLIX. p. m.
 114. & seq. ut & ex relatione Magni istius Philologi HOTTINGE-
 RI in Thef. Phil. p. m. 125. innotuit. Et ex hoc unico loco Al-
 Corani multò magis constat, non Judæos, sed ipsos Muhamme-
 danos ex ignorantia vel malitia esse depravatores Textus He-
 braici quorum prius magis credimus, cum sint rusticum genus,
 non modò in urbium, artificiorum, sed & scientiarum exci-
 dium natum; Accedit & præceptum ipsius Muhametis, rudes n.
 animos ne ulla scientiarum humanitate mitigent, is lege cavit,
 quo facilius ignari componerentur in legis vesaniam, quam
 præscripsit, uti eleganter Noster Barclai. in Icon. Anim. p. m.
 175. Deinde & quidam ex hac gente Samaritanos
 insimulant Scripturæ s. Textus corrupti, uti ex citato loco Ah-
 medi constat: Verum, sermo ibi non de universali corruptione
 omnium planè exemplarium, quæ asserenda & probanda, sed de particu-
 lari quorundam exemplarium, quam libenter concedimus. Ratio-
 nes & exempla quibus contra nos pugnant, cum Bibliotheca
 tali hic loci destituamur, expensa & refutata expectamus à lau-
 dato antea Critico Tigurino, prout id l. c. p. 124. promisit. Vid.
 interim elegantes notæ Alberti Widmenstadi Jcti ad epit. Al-
 Corani. Et tantum de his *ως εν παραποδω* dictum. Sequitur,
 ut illos aggrediamur, qui Christianorum nomine gaudent, in-
 ter quos primò Pontificii locum sibi vendicant, ac de quibus
 paullulum prolixius.

Nulla editio corrupta est authentica. at Editio Hebraica
 Vet. Testam. est corrupta. E. non est authenti-
 ca. Arg. *Melch. C. ni Ord. Pradic. Episcopi Canariensis ac prim. Cath.*
in Acad. Salmaticensi Præf. Lib. 11. loc. Theol. c. 13. Thom. Stapleton.
Angli in Acad. Lovan. Prof. Reg. in Relect. contr. 5. quæst. 3. art. 1. & 21.
R. Bellarmini Politiani Jesuite Cardinal. l. 11. de V. D. c. 2. & 7. & ali-
orum, quos vide cit. à Viro Cl. Wilhelmo Nigrino in de Cont. Papist.
 Scr. S.

ser. S. p. m. 272. & seqq. Minor à Pontificiis probanda, quam etiam probant, sed falsis & inutilibus rationibus, ac corruptis maleque intellectis à se auctoritatibus & exemplis. Videamus a. & examinemus quantum fieri potest ea aliquantulum. Innititur ipsorum AntiPhilologia hisce fundamentis:

Primò hi Adversarii adducunt probationis loco Scripturæ testimonia, utpote quando Hieremias c. VIII. v. 8. & c. XXIII. v. 26. falsationem prædixerit. Verum, ad hoc reponimus, verba Prophetæ rectè inspicienda, nec in alienum sensum detorquenda, & quale officium Scribarum fuerit inquirendum, quibus peractis clarum erit, illos non correctionem Textus seu Codicis Hebræi, sed ob perversam interpretationem castigationem Prophetæ passos fuisse. Et סופרים ipsi fuere Autores Sacri, Moses & Prophetæ qui nunquam aliter scripserunt, quam hodiè scriptum legitur, inquit summus iste Rabbi Christianus Buxtorfius Pat. in litt. ad Excell. Dn. Glass. part. 1. Ph. S. ed. prim. subnexis. Deinde proferunt pro suâ sententia Autoritates Veterum Patrum, videlicet JUSTINI Phil. & Martyr. qui vixit A. CL. contra Tryphonem Jud. in Dialogo Ephesi habito, ORIGENIS Adamantii Clem. Alexandrini discipuli qui vixit A. CCXXVI. Hom. 12. in Jerem. JO. CHRYSOSTOMI Episcop. Constantiop. qui claruit A. CCCXCVIII. Hom. V. in Matth. Resp. AntiPhilologos nostros hos Patres vel nec potuisse vel noluisse rectè intelligere, nullus n. ex his Corruptionem Textus Hebraici innuit, multò minus approbat, Justinus enim non agit de falsatione Textus Hebraici, sed LXX. Interpr. uti hoc ipse BELLARMIN lib. 11. de V. D. c. 2. uti & de cœteris fatetur. Origenes Græcos Codices reprehendit ex Hebraicis: Chrysostomus cum agit de loco isto notissimo Esa *Virgo concipiet*, non comparat Hebraicum Textum cum versionibus, sed LXX. interpretes cum recentioribus Theodotione, Aquilâ Symmacho. Quomodo ergo hi Patres pro ipsorû sententia? Nuga sunt, *ἡδὲν πρὸς ἐπὶ* &c. Adhuc unusex Patribus restat HIERONYMUS Stridonens. Presb. & Eccles. Doctor qui clar. A. CCCXC. quem tanquam dubitandum Romanenses adducunt, ex Comm. in Micham, ad Galatas

B

& c.

& ex Ep. 89. ad Aug. ubi ita: Ego non tã vetera abolere conatus sum, quã
ea testimonia que à Judeis prætermissa sunt vel corrupta proferre
in medium ut scirent nostri, quid Hebraica veritas contineret. Ve-
rum is facile excusatur, & quæ hujus viri constans fuerit senten-
tia ex aliis locis constat. Dubitat, sed non asserit Hieron. & si
quid erroris denotat interpretes illos accusat non a. Hebraicam
editionem, intelligit n. ibi Aquilam, Symmachum, interpretes
Judaizantes qui truncando vel aliter corrupendo Scripturam
suã interpretatione vitiarunt, non fontem ipsum Hebr. turbando;
uti ipse Jes. Bonfrer. Proloc. 3. sect. 3. p. m. 45. loquitur. V. Dan-
Chamier. in Gallia Eccles. Montelimariensis & Montalbanensis M-
nister in Panstr. Carol. Tom. 1. lib. 12. c. 11. p. m. 217. De Origine ad-
huc unicum notamus, quod intempestivam limam Jo. Morini
Blesensis Congregationis Oratorii, ut vocant, Presbyteri susti-
nere haud possit. Statuit n. hicce Pontificus Origines tempore
corruptos fuisse Cod. Ebræos, idq; ideo, quia Origines in Octa-
plis ad editionem τῶν ἑβραϊκῶν Ebraicas editio-
nes exigere, atq; emendare non dubitavit. Exerc. l. c. 3. p. 35. Ve-
rum hoc falsissimum, Origines n. ut antea dictum Græcorum
Codicum errorem deprehendit ex Hebraicis, &posito, non con-
cesso, factam ab ipso emendationem, inde tamen non sequitur
omnes Codices esse corruptos, quod probandum, si nobis dene-
gatur Ebræum textum esse authenticum.

Sequntur exempla Rabbiorum. Producat AntiPhi-
lologi R. Dav. Kimchi qui in expl. Libr. Reg. scribat, in Captivi-
tate Babylonica corrupta fuisse S. Biblia; dein Abrahamum bar
Hyah Hispanum qui in Libr. de Adv. Mess. ante anno S. CCCC.
conscripto aliter dicta scripturæ citet, quam in Bibliis sint exa-
rata. Resp. Autoritatem primò autoritate oppugnamus. R.
enim Benchaim Tunetanus Danieli Bombergo Typo-
grapho Veneto in excud. Bibl. Hebraicis fidus olim parastates
disertè improbat illorum opinionem, qui statuunt, in Captivi-
tate Babylonica depravationem Codicis Hebræi factam esse,
uti hoc testimonium legere est apud B. Nostrum GERHARDUM
in Exeg. L. Th. p. m. 346. Tempore n. Captivitatis Babylonice
corruptum esse Cod. Hebræum haud credibile est; disvadet id
temporis brevitatis cum à desolato Templo usq; ad reversionem è
Babylonia

Babylone numerentur LXX. tantum anni V. Jer. XXV. v. ii. Ma-
gna & innumerabilis fermè copia exemplariorum maximè ob-
scuro fuisset quo minus depravatio talis catholica institui po-
tuisset, Sancitum n. Lege erat : NULLUS PATERFAMILIAS
CODICE BIBLICO DESTITUTUS ESTO; unde in Pirk. av.
חם כמלח האכל ומים במשורה השתהו על הארץ תישאלוהו
צער תחיה ובתורה נתתי צמח :

*Panem cum sale comedas, aquas ad mensuram bibas, super terram
dormias, & vitam ærumnosam vivas, modò operam possis navare
Codici Sacro.* Addimus; Exemplaria undiquaq; erant dispersa,
& si talis Catholica depravatio instituenda fuisset, requisivisset
hoc negotium omnium Judæorum peritiorum Concilium, o-
mnium etiam priorum exemplarium abolitionem, quorum pri-
us nullibi à probato Auctore assignatum legimus, posterius verò
impossibilitatis fermè esse omninò judicamus. Et si concede-
remus hîc factam corruptionem, interim non Catholica depra-
vatio, sed particularium quorundam Codicum tantum sequitur,
de quâ nostrum jam non est ζήτημα. ABRAHAMUM illum,
quod spectat, forsan is malitiosè ita loca Scripturæ adduxit, vel
depravatum quoddam exemplar adhibuit; uti & de ipso Libro
adhuc disquirendum esset.

Quartò, ne nostri AntiPhilologi absq; rationibus dispu-
tare videantur, quasdam afferunt, verum parvi momenti, ut-
pote: primò multiplices & sensu discrepantes versiones argu-
ere depravationem Originalis Codicis. Reponimus ad hoc ne-
gationem: Potest n. multiplex & sensu discrepans versio esse,
interim ipse fons purus manet & incorruptus e.g. Si quis Aristo-
telem in Germanicam Italicam vel Gallicam vellet transferre
Linguam, in ipsis v. translationibus multæ essent discrepantiæ,
ibi sanè nemo facilè Græci textus depravationem arguet, sed po-
tius rranslatorum incuriam sive inscitiam. Committitur enim
interdum in versionibus error ac diversitas quædam tres potis-
simum ob causas: I. ob voces æquivocas; II. ob multarum di-
ctionum diversam lectionem, variumq; intellectum. III. ob li-
brariorum vel ipsorum interpretum sive incuriam sive inscitiam.

B 2

Interea

interea Originali Textui sua potest constare puritas. Deinde Adversarii nostri & hanc rationem corruptionis tradunt, quod olim multa metrica in Textu Hebræo fuerint, nunc v. nihil. Resp. iterum negando consequentiam. Metrum illud tantum fuit accidentarium Textui Hebraico, quo amisso verba tamen manere potuerunt integra & incorrupta. Tertiò ex additione punctorum disputant, utpote Bellarm. L. 2. de V. D. c. 2. Gordon. Contr. 1. de V. D. c. 9. verum cū de hoc argum. maximè sine convicti, ipsisque contrarium à Venerandis nostris Theologis ac Præceptoribus Ecclesiæ Lutheranae satis demonstratum, nempe à B. nostro GERHARDO Exeg. L. Tb. p. 355. & seqq. CHEMNIT. in Harmon. c. 51. p. 339. vet. ed. HAFENREFFERO in Templ. Ezech. p. 170. FLACIO part. 2. Clav. Script. p. 629. BROCHMANDO System. Theol. Tom. 1. p. 29. & seqq. & ipsi Rabbinii nobiscum sentiant, ut ostendit Buxtorf. in Thes. Gramm. nempe R. D. Kimchi & R. Levi Ben Joseph citati ab Incompar. Nostro B. GERHARDO l. d. ideoque hic longa examinatione & refutatione superfedemus, ne hæc nostra Exercitatio contra Leges Academicas in nimium excreseat. Tantum SIXTUM Sen. è Biblioth. ipsius Lib. VIII. har. 2. addere lubet, dum fatetur Vocalium punctorum additionem nihil quicquam derogare perpetuæ divinorum voluminum sinceritati.

Ultimò & Romanenses nostri contradicentes Scripturæ loca ad ipsam ocularem demonstrationem producant, quæ corrupta esse opinantur, ut sententiæ suæ eò magis fiedm faciant, videl. Gen. XLIX. 10. Deut. XXI. ult. XXVII. 26. XXXII. 42. Ps. XIX. 5. XXII. 17. XCVI. 10. Esa. IX. 6. XL. 5. LIII. 8. LXII. 11. Jerem. XXIII. 6. XXXIII. 16. Zach. IX. 9. IX. 11. XII. 10. & alia, quorum singulorum examen, hostiumq; profligationem & refutationem Philologiae Sacrae Cultores elegantissimè legere possunt in Exeg. L. Tb. B. GERHARDI p. m. 347. seqq. Phil. S. D. GLASSI Part. 1. p. 59. seqq. vet. ed. & Dn. D. CALOVI Crit. Sacr. super A. C. p. m. 417. & seqq. DAN. CHAMIERIS Panstrat. Cathol. Tom. 1. p. m. 217. 223. HOTTING. Phil. Thes. p. 147. seqq. Summatim dicendo, è singulis quibus hi Anti-Critici contra nos pugnant, non Textus S. depravatus, sed multò magis depravata illorum mens deprehenditur, malitiosè ni agunt, ve-

ritat.

ritatem quam optimè vident contumeliosè repudiant, ac tot
rectas informationes, responsiones, demonstraciones, sufficien-
tissimasque refutationes contra conscientiam rejiciunt, & quod
notandum, multò magis illis qui extra Ecclesiam vivunt inte-
gritatem Codicis Hebræi fatentur, quam nobis Christianis &
Orthodoxis, cujus rei exemplum Georgius Monachus præbuit,
qui contra Turcas fontium puritatem illibâtam firmiter asseru-
is. Et tantùm de Pontificiis

Restat ut Socinianorum mentem quoque paucis expisce-
mur. Non procul ibimus. Testis ipse Socinus Responsione ad-
versus Bellarum & Wiek. allegans & pertractans dictum Vatis
Zachariæ c. xii. v. 10. ibidem putat Socinus à Judæis additam &
intertam fuisse vocem וְאֵל ad me, ac in Psalmo xxii. v. 17. corru-
ptionem factam; adstipulantur O. ed. in Instit. German. c.
27. & Smaltz. contra D. Franzium, cum firmiter credant, Judæos
eloquia divina malè curasse, corruptionemq; iis intulisse, & ad
probandam sententiam Patres quosdam, illos quos Pontificii ple-
rumq;, verùm parimen è intellectos, ad quod supra responsum, ac
leviusculas conjecturas afferunt; Nos autem cum in specie hisce
Philologis $\text{προεπέσ$ sane κόμμα respondemus, asserimus, Hosce
itidem aut malitiosè, aut ex ignorantia agere; malitiosè, gaudent
enim se Pontificiorum vanitatibus ex imis valedixisse, & tamen
malitiam eorum sequuntur, ac propria conscientia convicti in-
juriosè depravationem Codici Saeto affingunt, putantq; sic vel
sic potuisse exstare. Ex ignorantia, minus enim in hisce sunt ex-
ercitati, uti in præl. Socinus propriam confessionem audivimus.
Videamus modo locum Zachariæ quem Socinus corruptum pu-
tat, ibi certè nullam depravationem reperiri licet, omnes enim
probati Cod. illud וְאֵל habent & retinent, ubi ergò corruptus?
malitiam Salmeronis Socinus hic induit, qui ex cit. Johannis c.
xix. v. 37. hunc locum Zachariæ corruptum judicabat, cui respon-
dit, *Magnus noster Calovius Critic. Sacr. pag. 427. ac Dan. Cha-*
mier. in Panst. Cath. pag. 222. Accedunt ipsi Rabbinæ Aben E-
zra & Schelomo qui hanc vocem legunt, licet interpretando de-
torqueant. Alterum locum quod spectat quem Socinus è Psal.
xxii. 17. cit. ipsi sua constat puritas, ac multo magis iterum Ad-
ver-

versarius seductus videtur à Gordon. Hunt. Scoto Ep. Contr. c. 10.
S. 1. seq. & Bellarm. L. II. de V. D. c. 2, Cujus loci defensionem &
explicationem Vid. apud Dn. D. Calov. d. libr. p. m. 240. Anti-
Philologorum verò Refutationem in Phil. S. Dn. D. Glassi part. I.
p. 108. seq. vet. ed. Valeant ergò & hi, seq; melius informari pa-
tiantur. Unum verò adhuc conclusionis loco notamus, cum hic
Criticè disputemus, Adversariiq; idem velint, nos in iis rectam
κρίσιν desiderare, agant nobiscum criticè, ut decet; Autores cum
citantur, ipsorumq; verba allegantur bonâ fide, *αἰδώς καὶ ἀνευ
πάσης* sunt citandi, allegandi, non ipsis alia mens affingenda,
hinc Critica juxta SEXTUM EMPIR. Antiquissimum philoso-
phum. Lib. Advers. Mathem. c. 4. ac *κριτικώτατον* THOM. REI-
NESIUM Var. Lect. Præf. est, quæ Scriptoribus sua nomina red-
dit, sua opera adjudicat, genuina à supposititiis discernit, rem
quamvis obscuram, & quicquid tandem in quæstionem cadit,
exponit, quicquid sciri potest inquirit, sententias examinat, &
dissonantes conciliat, de verbis censet, & *Veritatem*, quantum
ejus in hæc mentium caligine comprehendipotest, quavis in ma-
teria indagat, eruit, proponit; falsa *ἀθετεῖ*, notat, circumseribit
infulta ejicit, transposita restituit, fugitiva revocat, prava emen-
dat. Regerant hic forsan nostri AntiCritici, sese quam maximè
hoc observare. Resp. Criticus & Philologus neutiquam Textui
depravationem, ubi non est, infert & affingit, Textum pu-
rum præprimis, tam sacrum, purum deprædicat, sinceritatem
pro fundamento & argumento etiam habet, ex veritate judi-
cat, absente malitiâ, injuriâ, multo magis ignorantia, nam
talis non admittendus nec curandus, Etenim *τὸ κρίνειν* in omne
omninò omnium Auctorum genus extenditur, ac *ἐγκυκλοπαι-
δεία* & singulis universæ doctrinæ partibus debet esse instructum,
& notum, Veteres à Criticis absolutam puram ac plenam scientiam
in interpretandis & explicandis Auctoribus ac sanum & e-
legans judicium non sine gravi causa exegisse, nec ad unam lin-
guam aut scientiam sed ad artifices istius rei sive unus sit, qui
hæc præstare potest, sive plures, veterum scriptorum explicatio-
nem *αἰδώς* pertinere voluisse Antiquitatem rectè monet Nobi-
lissimum Hollandiæ & immortale decus HEINSIUS in proleg.

ad

ad Aristarch. Saer. concedamus verò & in AntiCriticis nostris præprimis Romanensibus inveniri absolutam talem, quæ requiritur, scientiam, hoc tamen eam contemnibilem reddit, quod tam subdolè ac malitiosè agant, ubi certè commenta prodantur, exemplum habemus sat clarum in hac nostra Exercitatione.

ΚΕΦΑΛ. Β.

Philologia nostra Theseos demonstratur. Locus Act. xvii. ii. expenditur. Genevensis Glossa laudatur. Ἀναρπρωσις. Porchetus & Galsatinus errant. Bonfrerius horum Refutator. Critica Hebraeorum. Ar. Montanus de consensu Codd. impressorum & MStorum. Drelincourtius Gallus Jesuita notatur. Philonis testimonium. Relligio jud. de Pentateucho. Josephus cit. Errores γραφικῶν. Ebraorum in Codd. describendis summa cura. Scribe, quid eorum officium. νομικῶν. Jo. Isaacus, Di. Payva & Jus Canon. pro nostra sententia allegantur.

AntiPhiologiam vidimus, & quantum fieri potuit, ad vitam revocavimus. Nostram sententiam veram esse jam asserendum simul & probandum. Constantè itaque asserimus; *Textum Hebraicum Sacri Codicis hucusq; DEO PROPITIO intactum mansisse, ita, ut norma reliquarum versionum, ad quam, sicubi opus, examinari & corrigi debeant, optimo jure esse possit.* Ut v. distinctè sententiam nostram proponamus, simulque probemus, duo nobis veniunt dicenda, & corroboranda; Primo: Hebraicorum Bibliorum Corruptionem nec ante Messiam nec post Eum. Secundo: Nec Judæorum malitiâ, vel Librariorum incuria factam esse, & sic neququam & nunquam. Etenim si talis depravatio Codicis Hebræi facta, utique vel ante Christum vel post illum facta est, Tertium non datur. Sed neutrum verum est.

Nam, Primo, non ante Christum, quia Salvator & Apostoli, si hoc grande sacrilegium Judæorum sine omni dubio gravissimè taxassent, cum ob falsam textus interpretationem ipsos reprehenderint, immò, ipse CHRISTUS auditores suos ad Moysen et Prophetas diligenter scrutandos his verbis remisit: *ἐπι*

συνετα

Ἰωάννης Ἰακ. γραφῶν Joh. v. 39. quis verò eredet? ad depravatos &
corruptos; Et quod magis est Matth. V. | divino juramento pro-
mittit ne jota unum aut apicem unum de lege interiturum. Ac-
cedit Thessalonicensium diligens collatio doctrinæ Paulinæ cum
Scriptis Mosaicis & Prophetis, uti in πρᾶξ. α. ποστ. c. xvii. v. ii.
Spiritus S. satis nerve de his loquitur: ἔτοι ἦσαν εὐγονέσπερ
τῶν ἐν Θεσσαλονίκη, οἳ τινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προ-
θυμίας τὸ καὶ ἡμεῖς ἀνακρίνομεν τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα
ἔως. Ubi Genevenses ita: *receurent la parole avec toute promittu-
de conferans journallement les Escritures pour savoir s'il estoit ainsi.*
Glossat. non comme pour en juger de leur sens & autorité, mais pour
confermer, & esclaireir tant mieux par le rapport de l'Escriture avec
la verité qu'ils avoyent entendue. elegantissime sane Glossa hoc cō-
nobile negotium Thessalonicensium explicat, *avec la verité cum*
veritate relationem collationis instituisse asserit, ad confirman-
dum sese, & esclaireir, eleganter sane, clarificare, ab Escler ful-
gur unde Esclereur, accuratus custos litis Ein auffseher in Rechts
proceß/ daß ihm zum nachtheil nichts geschehe. In fontibus, unde
omnis hæc critica, illud ἀνακρίνομεν quod Genev. *Conferans*
conferentes maxime observatur, pondus enim in se habet, ac
magis significat quam simplex κρινομεν: scilicet denotat enim ἀνακρίνω,
unde ἀνακρίνομεν, quæstionem habeo Luc. xxiii, 14. Act. xii 19.
dijudico 1. Cor. ii. 15. & scrutator h. l. satis, hinc ἀνακρίσις inquisi-
tio Act. xxv, 29. singula significata hîc quam maxime quadrant,
Thessalonicenses, enim sine dubio, quæstionem habuerunt, ita-
que diligenter scrutati sunt, factâ collatione dijudicarunt, an ea
quæ legerint ita sese haberent, ad hoc verò præstandū non corru-
pta & depravata norma requirebatur, sed pura & integra, incor-
rupta nempe Scripta Moschis & Prophetarum, nam hoc postu-
labat sana earum erisis, quam etiam Anticriticis nostris preca-
mur, & melius agent, nobisq; calculum suum forsan dabunt.
Hic quidem de Tempore contraducunt nobis Porchetus de Syl-
vat. Gen. Carthusianus *Victor. advers. Impios Jud. part. 1.* & qui
hunc sequitur P. Galatinus *de Arc. C. V. Libr. 1. c. 8.* verum
cum hoc firmo plane fundamento careat hique nullos ferme è
Sociennis ad stipulatores, multò magis confratrem Jac. Bonfre-

RIUM
L. 1111

rium, Dionatenſem S. I. in Collegio Aquicinctenſi Acad. Dua-
cenſis Sacr. Litt. & Lingæ S. Profefſorem, Refutato- rem ſatis ſuf-
ficientem in Præloqu. ſuper Tot. Scriptur. Sacr. c. XIII. ſect. 5. p.
m. 46. ſibi habeant, ideoque hæc mittimus, præprimis cum hoc
æſq. in aſſerenda & probanda theſi debeat eſſe occupatum.

Pergimus, & aſſerimus, nec poſt Meſſiam factam corruptio-
nem Codicis Hebræi. Nam ſi hoc, tum vel ante Hieronymi tem-
pora, vel deinceps. Aſt neutrum. Non ante, quia Origenes &
Hieronymus, hic in c. vi. Eſa. ille in c. viii, ejuſdem Proph. pur-
gant Judæos uti id è Pontificiis Joh. Driedo Belga Vir Doctiſ-
ſimus de Eccleſ. Scripturis Tr. 7. l. 2. ed. Lovan. A. MDLVI. &
Bellarm. e. l. obſervarunt. Et Hieronymo quidem notiſſimum
erat eloquium Hebraicum, ut in Latinum tranſtulerit, ex iis
Codd. qui dum temporis in omnibus erāt manibꝯ, uſus ipſe & In-
formatore Judæo magno conducto pretio, uti teſtatur præf. in
Job. Nec poſt Hieronymura: Nam Auguſtinus Episc. Hipponenſi-
ſis vixit paulò poſt Hieron. nempe A. ccccxx. qui tamen itidem
Judæos ab hoc crimine abſolvit lib. xv. de C. D. c. 13. p. m. 130. ed.
Genev. Exemplaria quoque erant longè lateq; diſperſa & Chri-
ſtianis communicata, ab hiſce autem corruptionem factam, idè
plane falſum, nam id Judæi conquerentur, ac deinde mutata eſ-
ſent ea, quibus Judæi abuti ſolent adverſus fidem Chriſtianam,
quod tamen non eſt factum. Addimus Judæorum elogium, ac fi-
delitatis teſtimoniũ quod tribuerunt teſte Hipponenſe trans-
lationi Hieronymianæ. Porro autem hic notamus, Patrum
tempore, quod Apoſtolorum præximè excepit munus, talem non
factam eſſe corruptionem; Origenes enim cit. l. teſtatur, incor-
ruptos Codd. Hebræos ad ſe perveniſſe, & qui, quaſo, non per-
veniſſent, cum primitiva Eccleſia copioſè emendatis libris eſſet
inſtructa, quos tales ſuccedenti ætati, & qui hanc ſequebatur
Chriſti fidelium ordo, qui nullo tempore defuit, ad manus fi-
des coſſimendavit. Neque poſt Patrum tempora falſari potuit
Textus Hebræus, ibi enim Maſoretharum, ſtupendo muni-
mento Codex ſacer fuit inſtructus, quo facto, impoſſibile eſt
corruptionem fieri potuiſſe. Et hoc munimentum erat מסורה
doctrina Critica à priſcis Hebræorum Sapientibus circa textum
Hebraicum S. Scripturæ, ingenioſè inventa, qua verſus, voces,

C

& litteræ eius numeratæ, omnisque ipsarum varietas notata, & suis locis cum singulorum versuum recitatione indicata est, ut sic constans & genuina ejus lectio conservetur & ab omni mutatione aut corruptione æternum præservetur & validè præmuniatur. Rectè Buxtorfius, in Tiber. capit. 2. Vid. *de hac Reverendiss. Dn. D. Waltherum Patronum & Promotorem nostrum Magnum singulariter observandum in Cent. Miscell. Theol. p. m. 253. in offic. Bibl. p. m. 538. seqq. Dn. D. Calov. Tom. 1. in A. C. p. 430. A. Rivet. Isag. ad Script. S. p. 102. 103. 106. Arn. Bootii Epist. contr. Cap. ad Jac. Usserium Paris an. MDCL. Spanh. Dub. Evan. Part. I. II. III. Hotting. Thes. Phil. p. 398. seq. W. Schickard, in ךב & alios. Impossibile itaque fuit accedente Masora corruptio nem fieri potuisse, quod notamus contra Bonfrerium in Proleg. super Tot. Script. Sac. c. 12. sect. 3. p. m. 44. statuentem post Christum immò post mortem Hieronymi corruptionem factam. Firmiter ergò credimus, eosdem nunc in manibus nostris Codices esse, qui fuerint tempore HIERONYMI, AUGUSTINI, immò ipsius CHRISTI, non tantum ob stupendam Religionem Recutitorum, de qua post, sed & ex consensu Codd. impressorum, & MS-torum, qui, licet diversissimis temporibus exarati, tamen harmoniam habent. V. Ben. Ar. Montanus Comm. de Varia Hebr. Libr. Scriptione & Lectione, quam Biblicis Xant. Pagnini præmisit. Etenim quæ de Pentateucho Samaritano à Jesuitastris dicuntur fabulam & calumniam putamus, cui tandem abstergendi causa ipsa spongia Jesuitica accessit. Vid. *La Deuxieme partie du Triomphe de l'Eglise par Charles Drelincourt c. 27. p. 1053. uti & Hottingeri Exercit. Anti-Morianas de Pentateucho Samarit. ejusque u-denticâ authentia.**

Sequitur, ut adhuc brevissimis lineolis significemus quædam de Judæis, nempe, eos *nec voluisse, nec potuisse* Fontem Hebraicum corrumpere, quod nobis insigni argumento pro ἀφθαρσία Hebr. Codicis. Noluisset Judæos Textum Hebr. corrumpere, suadet ipsorum Religio ferme admiranda, quam circa Codices Sacros observarunt, de quâ testatur PHILO apud EUSEBIUM. εὐαγγ. προπαρασκευ. L. VII. πλείονων ἐτῶν διεληλυθότων, τὸ μὲν ἀκριβεῖς οὐκ ἔχει λέγειν ὅποσα, ἀλλ' αὖθις ἐν ἡ διασχί-
λίσσας

λία ἔτη, μὴ ῥῆμαί γε αὐτὰς λόγον τῶν ὑπ' αὐτὰς γεγραμμένων
 κηῆσαι, ἀλλὰ καὶ μυριάκις αὐτὰς ἀποθανεῖν ὑπομῆναι θαῦ-
 τον, ἢ τοῖς ἐκείνῃ νόμοις καὶ ἔθεσιν ἐναντία πειθεῖναι. Addimus
 JOSEPHUM cujus verba EUSEB. L. III. c. 9. H. E. ex 1. Ant. Jud. Libr.
 excerpta habet; E. recentioribus Rabbi Jos. Albo Lib. Ikkarim
 part. 3. c. 22. quæ videri possunt in Thes. Phil. Hotting. p. m. 131. ad eò
 v. Relligiosi sunt hi homines, ut ne quidem exemplar Pentateu-
 chi recens descriptum ultra mensam domi suæ retinuerint, nisi
 benè correctum & revisum, uti testatur Alphesius cit. Hotting. p.
 141. Et si voluissent Recutiti in nostri odium depravare Cod.
 præcipua vaticinia de Messiâ nobis sustulissent, quod nullo mo-
 do factum. Nec potuerunt, etsi voluerint, obstabat n. ἀκρίμνη
 Θεῶ ὀφθαλμῶς, ipsorum multivaria dispersio per totum fermè
 orbem terrarum, Christianorum diligens cautio, exemplarium
 Biblicorum multitudo & Versiorum varietas. De quibus Conf.
 B. GERHARD. Exeg. p. 338. seq. Dn. D. CALOV Tom. I. A. C. p. 432. Dn.
 D. GLASS. Phil. S. Part. 1. p. 22. 23. seq. HOTTING. c. 1. & alii.

Denique & Librariorum incuriâ vel inscitiâ minimè Sacer-
 Codex est corruptus. Distingvimus v. hic ante omnia inter
 particularium quorundam Codicum corruptionem, & univer-
 salem omnium exemplarium depravationem. Nam, ut in o-
 mnium librorum descriptione contingit, ut nonnullæ, menda
 irrepan, ita & hic fieri potuisse haud negamus, ast, si in uno al-
 terove loco à Librariis. & Scribis errores γραφικοί commissi, inde
 non sequitur statim omnes descriptores talia σφάλματα com-
 misisse: Et summa adhibita fuit ab Hebræis in Codicibus des-
 cribendis diligentia, & accuratissima descriptorum Codd. revi-
 sio & emendatio, præcipuè illorum, quid ad latus arcæ fœderis
 deponerentur & custodiendi erant. Labet hic inserere pauca
 quædam de Scribis, & quales isti fuerint in Ecclesiâ, nam de poli-
 tics nobis hic nullus sermo nec ad institutum pertinet, de qui-
 bus 1. Paral. xxvii. 32. Syr. xxxviii. 25. 1. Corinth. 1. 20. Esth. 1. 12.
 Corn. Bertram. de Republ. Hebr. & Const. l'Empereur ab Oppyk côm.
 in eundem l. p. m. 382. ut & Fessel. in Adv. Sacr. p. m. 2. 16 Præstabant
 v. hi Ecclesiast. סופרים operam suam divino cultui, vel Scriben-
 do, necessaria bona fide annotando uti patet è 1. Par. xxiv. 6. ex-
 emplo esto Baruch amanuensis Jeremiæ Jer. xxxvi. 26. 32. vel Do-
 cen do

scendo, Erant n. Doctores, & explicatores Legis divinæ, descriptæ
 custodes, Prælectores dubiorumque expositores. Esdr. ix. 18. 20.
 24. i. Par. xviii. 16. & alibi. Ex his quidam Legis periti *וּפְּרִיטֵי* Scri-
 bæ doctiores Disputat. locati in Syn. M. Num. xi 16. seqq. Deut.
 xvii. 8. seqq. quod ex LXX. Judicibus & uno præside constabat. Vid.
 plura de his apud Fesselium in Advers. Sacr. fol. 17. 18. 19. Quæ
 in specie de *תְּקִין סִפְרֵי* dici possint, ea, cum ad doctrinam
 de Masora pertineant eò remittimus. Et manet nostra criti-
 ca de incorrupto Codice. Hebræo ita diducta & probata. Cui &
 dudum calculum dedere quidam ex ipsis Pontificiis, utpote: *Jo.*
ISAACUS Hebr Litt. Acad. Colon. Prof. contra Wilh. Lindanum
Dordr. in Def. V. H. S. S. l. 2. p. 77. Di. PAYV Aab Andrada in Def. T. F.
l. 4. p. 247. cujus verba satis memorabilia & ipsis Antiphilologis
 Catholicis meritò opponenda. Et ipsum Jus Canon. de hoc testa-
 tur part. 1. Decret. dist. 9. c. 6. *ut veterum* & aliis quos vide citatos à
 W. Nigr. l. c. p. m. 265. seq. Potuissent & P. Testimonia pro nostra
 sententia adducere *AMBROSII Camald. Flor. Ord. Sui A. qui flor.*
A. mccccxxx. in Tr. de Spir. S. HILARII piët. Episc. S. Athanasi æ-
qualis, qui V. A. ccclv. in Psalm. & aliorum: item Iudæorum suffra-
gium, veterum nempe Flav. Iosephi: Restentiorum R. Ios. Albo &
R. Gedalia. Verum. FINIS ESTO. proximè *סֻּבְּוֹ לִי לִי* LXX.
 Interpretum Vers. Hebr. C. cum aliis Translationibus videbimus,
 nunc tali Marmore concludentes: TEXTUS HEBRÆUS PU-
 RUS EST, AUTHENTICUS EST. RECUTIT. MALITIOSA
 MANUS ILLUM HAUD DEPRAVAVIT INCURIOSUS STY-
 LUS SCRIB. ISTUM NON CORRUPUIT PROPIT. TUTE-
 LARIBUS THUS EOUM DEBETUR, QUOD FACIEM PRI-
 STINAM NON AMISERIT, HINC NORMA, CANON, AC
 REGULA, EST MANETQUE AD QUAM RELIQUÆ VER-
 SIONES SICUBIOPUS EXAMINANTUR, CORRIGUN-
 TUR DECULPANTUR.

כל הנשמה תהלה לך
 הלה יהי

01 A 6640

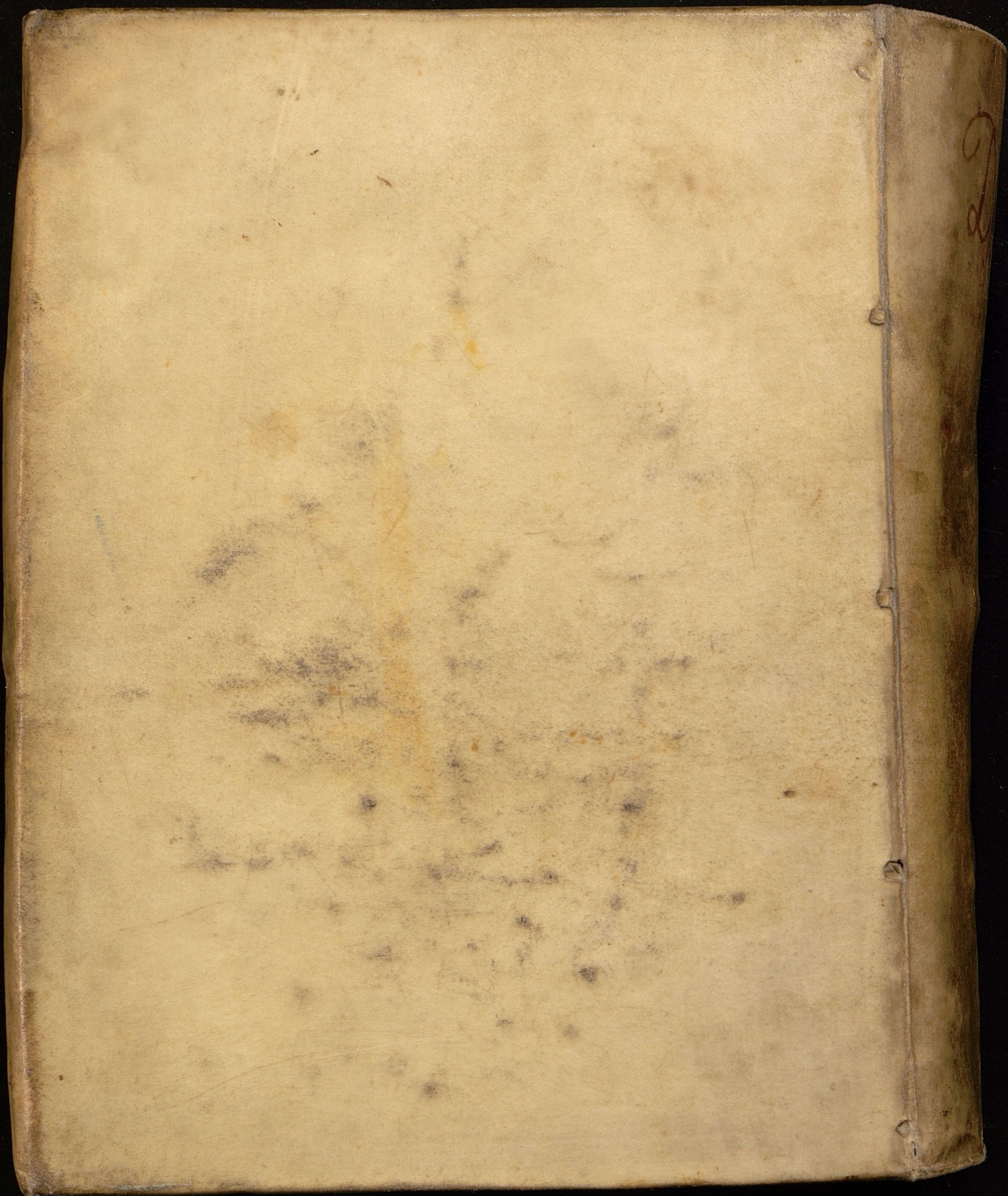
ULB Halle 3
003 108 309

Sb.

VD 17

66.

67

פירוש אלהינו
VENTILATIONUM PHILOLOGICARUM
Ad Codicem Hebraum Vet. Testamenti
EXERCITATIO PRIMA

De
PURITATE ET INTEGRITATE
EIUSDEM CODICIS

Quam
In Illust. Acad. Wittebergensi
PRÆSIDE

M. FRIDERICO SCHERERZIO

Lüneburgensi, P. Laur. Cæsareo.
publicè Respondendo defendet

LEONHARDUS MEYERUS

Lüneburgensis.
a. d. XV. M. VIIIBR. hor. Matutin.
In Auditorio Minori.

WITTEBERGÆ, TYPIS JOH. HAKII. A.C. cl. lxx. LIII.

